

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
– PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

MINISTERSTWO ROLNICTWA i ROZWOJU WSI

NR
44

RYNEK MLEKA

stan i perspektywy

P Ó Ł R O C Z N I K

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ OD 1991 ROKU

ISSN 1231-2673

ANALIZY RYNKOWE

Redaktor naczelny
Jadwiga Seremak-Bulge

KWIECIEŃ 2013

RADA PROGRAMOWA ROLNICZYCH ANALIZ EKONOMICZNYCH:

Maria Zwolińska (przewodnicząca)
Stanisław Stańko (wiceprzewodniczący)
Jadwiga Seremak-Bulge (redaktor naczelny)
Piotr Szajner (sekretarz redakcji)
Tadeusz Chrościcki
Bogumiła Kasperowicz
Krystyna Świetlik
Iwona Szczepaniak
Marzena Trajer
Barbara Domaszewicz

KOMITET REDAKCYJNY:

Maria Zwolińska, Andrzej Kowalski, Jadwiga Seremak-Bulge, Piotr Szajner, Marzena Trajer,
Ewa Machowina

REDAKTOR RYNKU MLEKA:

Jadwiga Seremak-Bulge

Czasopismo przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ-PIB
Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
Kierownik Zakładu – Piotr Szajner
SKŁAD I DRUK: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB
NAKŁAD: 1345 egz. Ark. wyd. 3,42

Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych prosimy o podanie źródła

Spis treści

Reasumpcja	3
Summary	4
I. Uwarunkowania makroekonomiczne	5
<i>Tadeusz Chrościcki</i>	
II. Produkcja mleka	6
<i>dr hab. Jadwiga Seremak-Bulge, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	
III. Przetwórstwo mleka	10
<i>dr hab. Jadwiga Seremak-Bulge, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	
IV. Spożycie mleka i jego przetworów	13
<i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	
V. Handel zagraniczny mlekiem i jego przetworami	18
<i>dr inż. Piotr Szajner</i>	
VI. Interwencja na rynku mleka	24
<i>mgr Ewa Bochińska</i>	
VII. Ceny	26
<i>dr hab. Jadwiga Seremak-Bulge, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	
<i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	
Artykuł specjalny: Restrukturyzacja produkcji mleka	34
<i>dr hab. Jadwiga Seremak-Bulge, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	
Aneks	39

W drugiej połowie 2012 r. krajowy rynek mleka podlegał wpływom dwóch przeciwstawnych tendencji. Z jednej strony poprawiającej się koniunktury na światowym rynku, a z drugiej konieczności ograniczania podaży mleka w obawie przed przekroczeniem kwoty mlecznej oraz konieczności zapłacenia dotkliwych kar. Wysokie, graniczące z pewnością, ryzyko przekroczenia kwoty krajowej skutkowało przede wszystkim wzrostem stopy redukcji pogłowia krów mlecznych w drugiej połowie roku do 4,1%. Umożliwiło to zmniejszenie dynamiki wzrostu produkcji oraz sprzedaży mleka, mimo większej o 5,1% wydajności krów. W efekcie produkcja mleka została zwiększona w 2012 r. o 2,1% do 12,3 mld l (12,66 mld kg). Mimo zdecydowanego spadku dynamiki w III, a zwłaszcza w IV kwartale, skup mleka w całym 2012 r. wzrósł w porównaniu z rokiem poprzednim o 6% do 9584 mln l. Bez względu na spadek skupu mleka w I kwartale 2013 r. spowodował, że kwota mleczna w roku kwotowym 2012/2013 została tylko minimalnie przekroczona (o 0,1%).

W 2013 r. dynamika redukcji pogłowia krów powinna ulec zmniejszeniu, ale produkcja mleka może nieznacznie zmniejszyć się. Wzrost konkurencji o surowiec w warunkach dobrej koniunktury na rynku światowym może jednak sprzyjać utrzymaniu sprzedaży mleka na poziomie 2012 r.

Trwają procesy restrukturyzacji, które szybciej przebiegają na etapie produkcji w gospodarstwach niż w przetwórstwie mleka. Liczba gospodarstw utrzymujących krowy mleczne zmalała do 364 tys., a liczba dostawców mleka do mleczarni do niespełna 171 tys. Statystyczny dostawca mleka utrzymywał w 2012 r. ok. 11 krów i dostarczył 56,1 tys. l (58,2 tys. kg) mleka. Produkcja mleka w Polsce jednak nadal należy do najbardziej rozdrobnionych w UE. Procesy konsolidacji w przetwórstwie przebiegają bardzo wolno. Liczba mleczarni prawie nie zmieniła się, a liczba podmiotów skupujących mleko stopniowo wzrasta od 2010 r. Trwają procesy racjonalizujące zatrudnienie, czemu sprzyjają inwestycje.

Niewielki wzrost produkcji i spożycia spowodował, że nadwyżka podaży nad krajowym zużyciem prawie nie zmieniła się (11,8%). Bilansowe spożycie nabiału i masła wyrażone w ekwiwalencie mleka surowego wyniosło 280 kg/mieszkańca. Złożył się na to ok. 1% wzrost spożycia nabiału (do 196

l/mieszkańca), przy spadku spożycia masła (do 3,9 kg/mieszkańca). Wzrostowi spożycia nabiału sprzyjała mniejsza niż przed rokiem dynamika wzrostu cen detalicznych. Ocenia się, że w 2013 r. spożycie masła utrzyma się na obecnym poziomie, a spożycie nabiału wyrażone w ekwiwalencie mleka surowego może się nieznacznie zmniejszyć (do 195 l/mieszkańca).

Duża zależność przemysłu mleczarskiego od koniunktury światowej i wyników eksportu oraz kilkumiesięczne przesunięcie w czasie zmian cen między poszczególnymi poziomami rynku mleka sprawiły, że skutki poprawy koniunktury na światowym rynku w drugiej połowie roku widoczne były przede wszystkim na poziomie zbytu. Natomiast ceny skupu pozostały niższe niż przed rokiem. Jeśli koniunktura na światowym rynku utrzyma się do końca 2013 r., prawdopodobny jest 3-4% wzrost cen skupu mleka.

Znaczny wzrost dostaw mleka do mleczarni umożliwił zwiększenie przerobu mleka oraz produkcji większości przetworów mlecznych. Przede wszystkim zwiększono produkcję trwałych przetworów mlecznych, które w dużej części są eksportowane. Produkcja serów dojrzewających została zwiększona o ponad 11% do 304 tys. ton, a serów topionych o 9,3% do ponad 82 tys. ton. O ponad 13% więcej wytworzono także pełnego mleka w proszku, o 10-11% więcej mleka skondensowanego i serwatki, w tym serwatki suszonej aż o ok. 62%. Znacznie mniejszy wzrost produkcji dotyczył chudego mleka w proszku (o 0,9%), masła (o 3%) oraz przetworów świeżych kierowanych głównie na rynek krajowy (o 2,3-5%). Jediną grupą produktów, których pro-

dukcja zmalała w 2012 r., były jogurty, których wytworzono o 7,5% mniej niż przed rokiem.

Mimo znacznego zwiększenia przerobu i wzrostu cen zbytu o 0,5%, wartość sprzedaży przemysłu mleczarskiego wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim zaledwie o 0,8% do 26,5 mld zł. Przy wysokich kosztach produkcji, w tym kosztach surowcowych wartość zysku brutto zmalała o 22,5% do 452 mln zł. Pogorszyły się wszystkie wskaźniki rentowności. Poprawa bieżącej płynności finansowej umożliwiła zmniejszenie obciążenia przychodów mleczarni kosztami finansowymi. Zmalał udział firm rentownych w ogólnej liczbie firm zajmujących się przetwórstwem oraz w wartości sprzedaży sektora.

Przy niewielkim wzroście wolumenu eksportu (o 0,2%) oraz spadku wielkości importu (o 3,4%) poprawiły się wyniki handlu zagranicznego przetworami mlecznymi. Dodatkowo saldo wzrosło o 4,4% do 913 mln EUR, a ilościowa nadwyżka eksportu nad importem o 2,9% do prawie 1,3 mld l (1,34 mld kg) w ekwiwalencie mleka surowego. Do poprawy salda handlu zagranicznego przetworami mlecznymi przyczyniła się również zmiana struktury eksportu, co spowodowało, że średnia cena uzyskana w eksporcie w przeliczeniu na 1 tonę ekwiwalentu mleka surowego była w 2012 r. nieznacznie wyższa (646 EUR/t) niż w 2011 r. (642 EUR/t).

Ocenia się, że w roku 2013 możliwy jest dalszy wzrost obrotów handlowych artykułami mleczarskimi, z tym że dynamika importu może być większa niż eksportu.

Tabela 1

Bilans mleka krowiego (w tys. ton)

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012 ^{a)}	2013 ^{b)}
Produkcja	12439	12270	12405	12660	12600
Import ^{c)}	632	823	941	963	1100
Razem do dyspozycji	13070	13093	13346	13624	13700
Eksport ^{c)}	2185	2192	2226	2303	2380
Na pasze	515	566	532	515	460
Na spożycie	10370	10335	10588	10806	10860
w tym samozaopatrzenie	2007	1904	1904	1853	1750
Razem rozchody	13070	13093	13346	13624	13700
Samowystarczalność^{d)} (%)	114,3	112,6	111,6	111,8	111,3

^{a)} Szacunek IERiGŻ-PIB na podstawie I półrocza.

^{b)} Prognoza IERiGŻ-PIB.

^{c)} Wolumen eksportu i importu obliczono wykorzystując współczynniki zawartości suchej masy, zgodnie z rozdziałem V.

^{d)} Liczona jako stosunek produkcji do zużycia wewnętrznego (spożycie plus zużycie paszowe).

Źródło: Obliczenia IERiGŻ-PIB na podstawie danych GUS i CAAC.

SUMMARY

In the second half of 2012, the domestic milk market was under the impact of two contradictory trends. On the one hand, the economic situation on the world market improved, on the other, a necessity appeared to limit milk supply for fear of exceeding the milk quota and paying severe penalties. In the second half of the year, a high risk, bordering on certainty, of exceeding the national quota resulted, above all, in increasing the reduction rate of dairy cows population to 4.1%. It enabled a decrease in the production growth dynamics and milk sales, despite higher by 5.1% efficiency of cows. As a result, in 2012 milk production grew by 2.1% to 12.3 billion l (12.66 billion kg). Despite the definite decrease of dynamics in the 3rd, and in particular the 4th quarter, milk procurement in the entire 2012 increased by 6% to 9,584 million l as compared to the last year. Due to a drop in milk procurement in the first quarter of 2013 the milk quota in the 2012/13 season was overshot only marginally (0.1%).

In 2013 the dynamics of reduction of cow population should be decreased, but milk production may slightly drop. Competition growth regarding raw products under the good economic conditions on the world market may, however, contribute to maintaining the milk sales at the level of 2012.

Restructurisation processes, which are faster at the production stage in farms than in milk processing, are in progress. The number of farms keeping dairy cows decreased to 364 thousand, and the number of suppliers of milk to dairies to less than 171 thousand. In 2012 statistical milk supplier kept ca. 11 cows and supplied 56.1 thousand l (58.2 thousand kg) of milk. Milk production in Poland remains, though, one of the most fragmented in the EU. Consolidation processes in milk processing are very slow. The number of dairies has remain practically unchanged, and the number of entities buying milk has been gradually increasing since 2010. Processes rationalising employment are in progress, which is supported by investments.

Because of a slight growth in production and consumption the surplus of supply over the national consumption remained almost unchanged (11.8%). Statistical consumption of dairy products and butter expressed in terms of the raw milk equivalent amounted to 280 kg per capita. This followed from a growth in the con-

sumption of dairy products by ca. 1% (to 196 l per capita), and a decrease in the consumption of butter (to 3.9 kg per capita). The growth of dairy products consumption was stimulated by the slower growth dynamics of retail prices than the last year. It is estimated that in 2013 butter consumption will remain on the current level, and dairy products consumption expressed in raw milk equivalent may slightly decrease (to 195 l per capita).

Because of the high dependence of dairy industry on global economic situation and export results, as well as several months delay in price changes between particular levels of the milk market, the effects of the economic improvement on the world market, in the second half of the year, were visible, above all, at the level of sales. Purchase prices remained lower than the year before. If conditions on the world market remain unchanged to the end of 2013, 3-4% growth of milk production prices is probable.

Significant growth of milk supplies to dairies made it possible to increase milk processing and production of the majority of milk products. This pertained, above all, to production of long-life milk products, which are, to a large extent, exported. Production of ripened cheeses increased by over 11% to 304 thousand tons, and of processed cheeses by 9.3% to over 82 thousand tons. The production of milk powder grew by 13%, condensed milk and whey – by 10-11%, including dried whey by as much as ca. 62%. Production growth was much lower for skimmed milk powder (by 0.9%), butter (by 3%) and fresh milk products

directed mostly at the domestic market (by 2.3-5%). Yoghurts were the only group of products, whose production dropped in 2012; their production was by 7.5% smaller than a year before.

Despite a significant growth in processing and increase in selling prices by 0.5%, the sales value of the dairy industry grew by as little as 0.8% to PLN 26.5 billion as compared to the last year. With high production costs, including costs of raw products, the gross profit value decreased by 22.5% to 452 million PLN. All profitability indicators dropped. The improvement of current financial liquidity made it possible to decrease the burden of dairy revenue with financial costs. The share of profitable companies in the total number of processing companies and in the sales value of the sector decreased.

With but a slight increase in export volume (by 0.2%) and decrease of import volume (by 3.4%), results of foreign trade in milk products improved. Positive balance grew by 4.4% to EUR 913 million, and quantitative surplus of export over import by 2.9% to almost 1.3 billion l (1.34 billion kg) in raw milk equivalent. The improvement in the balance of foreign trade in milk products resulted also from a change in the structure of exports, which made the average price obtained in exports per 1 t of the raw milk equivalent slightly higher in 2012 (646 EUR/t) than in 2011 (642 EUR/t).

According to the estimates, in 2013 further growth of trade turnover in milk products is possible, with the reservation that import dynamics may be higher than export dynamics.

Table 1

Cow milk balance (thousand tons)

Specification	2009	2010	2011	2012 ^{a)}	2013 ^{b)}
Production	12,439	12,270	12,405	12,660	12,600
Imports ^{c)}	632	823	941	963	1,100
Total at the disposal	13,070	13,093	13,346	13,624	13,700
Exports ^{c)}	2,185	2,192	2,226	2,303	2,380
For animal feed	515	566	532	515	460
For consumption including self-supply	10,370	10,335	10,588	10,806	10,860
Total uses	2,007	1,904	1,904	1,853	1,750
	13,070	13,093	13,346	13,624	13,700
Self-sufficiency^{d)} (%)	114.3	112.6	111.6	111.8	111.3

^{a)} Estimates by IAFE-NRI on the basis of the first half of the year.

^{b)} IAFE-NRI forecast.

^{c)} The volume of exports and imports was calculated with the use of dry matter content coefficients in line with Chapter 5.

^{d)} Calculated as the ratio of production to internal consumption (food use plus feed use).

Source: Source: IAFE-NRI calculations based on data from the CSO and the Analytical Centre of Customs Administration.

WARUNKI PRENUMERATY

Prenumerata realizowana przez Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB.

Zamówienia na prenumeratę w wersji papierowej i na e-wydania można składać bezpośrednio na stronie <http://ierigz.waw.pl/publikacje>.

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: dw@ierigz.waw.pl lub kontaktując się telefonicznie - Barbara Walkiewicz, tel.: 22 50 54 685 lub faks: 22 50 54 636 w godzinach 8:00-16:00.

Prenumeratę i sprzedaż pojedynczych egzemplarzy prowadzi Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB, 00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20 (wejście od ul. Szkolnej 2/4) pokój numer 3.

Prenumerata roczna 2 egz. w 2013 r.:

- wersja papierowa - 42 zł.

- wersja elektroniczna - 41,99 zł.

Zamówienia na prenumeratę wraz z dowodem wpłaty prosimy przesyłać na adres:

- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Dział Wydawnictw, ul. Świętokrzyska 20
- e-mail: dw@ierigz.waw.pl

Przedpłaty na prenumeratę należy wpłacać na konto Instytutu:
PEKAO S.A. IV O/Warszawa nr 68 1240 1053 1111 0010 1493 6433

W tytule przelewu prosimy podać tytuł analizy i jej numer.

Druk i usługi poligraficzne dostosowane do Twoich potrzeb!

Wykorzystujemy nowoczesne systemy druku cyfrowego dające wierne odwzorowanie obrazu, pozwalające w krótkim czasie na druk czarno-białych i barwnych materiałów w najwyższej jakości.

W naszej ofercie znajdują Państwo **usługi drukarni** (wizytówki, ulotki, papiery firmowe, foldery, broszury, książki, gazetki reklamowe, plakaty, materiały szkoleniowe, nadruki na kopertach, widokówki, zaproszenia, identyfikatory, dyplomy, etykiety, naklejki) jak i cały wachlarz **usług introligatorskich**.

Zaproponujemy indywidualną wycenę i dobór najlepszej techniki wydruku, aby otrzymany finalny produkt cechował się najlepszą jakością i atrakcyjną ceną.

Zapraszamy do korzystania z naszych usług

Dział Wydawnictw
ul. Szkolna 2/4

tel. (22) 50 54 520, (22) 50 54 430
fax (22) 50 54 636, e-mail: dw@ierigz.waw.pl

ISSN 1231-2673

CENA 21 ZŁ

Prenumerata Analizy (2 zeszyty) w 2013 roku wynosi 42 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa. Tel.: (22) 505-46-85, faks: 505-46-36
e-mail: dw@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>